

KOMMUNIKATION OG KILDEKRITIK

LÆRERVEJLEDNING, DANSK

OM TEMAET

Påvirkninger og manipulation online foregår på mange niveauer; i forbindelse med reklamevirksomhed, bestemte politiske budskaber men også som tiltrækkende virkemidler i forhold til at fremme budskaber af mere radikal og ekstremistisk karakter. Børn og unge eksponeres dagligt via deres færden på internettet og de sociale medier, for påvirkninger ud fra forskellige interesser. Dette kræver en evne til at kunne forholde sig distanceret og kritisk til det man hører og ser. At inddrage forskellige kommunikations- og kildekritiske værktøjer i den forbindelse kan være vigtige midler til at komme bag om budskaber.

INDHOLD

Temaet arbejder især ud fra en kritisk dimension i forhold til:

- At genkende, analysere og forholde sig kildekritisk og få forståelse for mekanismerne bag propaganda, konspirationer og mere generelle manipulationer online
- At arbejde med kommunikationsredskaber med henblik på at kunne analysere og fortolke intentioner og ophavssituationer bag online budskaber

DIDAKTISKE PRINCIPPER

Etik og empati

- at kunne vurdere, fortolke og forstå en situation hvori mennesker står i relation til hinanden og herudfra tage stilling og handle på vegne af andre og til det fælles gode.

Flerperspektivistisk

- At præsentere eleverne for flere vinkler og synspunkter for en sag gennem fælles forhandling og flere perspektiver
- At se et tema fra flere vinkler og synspunkter både fagligt, teoretisk og i praksis
- At vægte at belyse en konkret sag eller undervisningssituation fra flere perspektiver både faglige, ved hjælp af flere kilder og emotionelt

Kritisk tænkning

- At præsentere elever for forskellige redskaber, begreber og modeller, der kan styrke deres fortolknings- og vurderingsevner
- At kunne forholde sig undersøgende, overvejende, analyserende og forholde sig kritisk og konstruktivt til informationer eller bestemte situationer samt være i stand til selv at give og modtage kritik konstruktivt

Flerstemmighed og dialogisk

- At kunne meningsudveksle i dialog med andre og indgå i en social proces ved at fortælle og lytte samt inddrage egne og andres tolkninger i sit ræsonnement.
- At kunne argumentere indsigtfuldt og i dialog med andre og kunne sætte sin argumentation og forståelse i relation til egne og andres ophav og ophavssituation
- At præsentere eleverne for flere vinkler og synspunkter for en sag gennem fælles forhandling og flere perspektiver

Elevaktiv

- At give plads til eksperimentel og undersøgende praksis i undervisningen

OPGAVER

Debat på sociale medier - om argumentation online

Varighed:

1-2 lektioner

Nøgleord:

Genreforståelse, argumentation, appelformer, fortællerstrukturer og budskaber

Opgaven omhandler debat og argumentation på de sociale medier. En opgave om at arbejde med elevernes kritiske analyse med henblik på eleverne bliver i stand til at kunne gennemskue forskellige argumentationer på de sociale medier. Toulmins argumentationsmodel er et simpelt værktøj til at analysere argumentation. Her er det vigtigt, at eleverne får øje på, hvordan argumentation bruges i forhold til at komme ud med bestemte budskaber og appellerer til forskellige former for følelser, holdninger og interesser.

Ressourcer fra sitet

Til opgaven bruges **redskabet**:

- Argumentation

Forberedelse

Et illustrativt eksempel på, hvordan folk debatterer og på den måde kan være med til at danne “poler” kan være at finde en debattråd fra Facebook eller fra en af avishusenes debattråde i forlængelse af artikler, som eleverne kan se og vurdere med deres førstehåndsindtryk inden de går i gang med den egentlige argumentationsanalyse- og øvelse.

Tegn på læring

Der er forslag til læringsmål samt læseguide til opgaven, som eleverne kan benytte sig af i besvarelsen af opgaven. Nedenfor er der derfor forslag til *tegn på læring*:

- Eleven anvender begreberne påstand, belæg og hjemmel korrekt
- Eleven demonstrerer indsigt i, hvordan argumenter konstrueres i konspirationsteorier ved at inddrage Toulmins argumentationsmodel i sin dialog

Hvad gør læreren?

Eleverne skal i denne opgave arbejde med argumentation og kommunikation herunder Toulmins argumentationsmodel. Her vil det være en god idé, som underviser, at starte undervisningen med en gennemgang af modellen i plenum og derefter optræde i vejlederens rolle under gruppearbejdet. Ideen er, at eleverne skal få øje på, hvilke mekanismer og måder en argumentation foregår på og hvordan man kan underbygge sine påstande. Formålet er, at eleverne skal kunne analysere og gennemskue argumentation online samt hvilke intentioner og hensigter, der ligger bag.

Eleverne skal primært arbejde i grupper eller to og to. Det er derfor vigtigt, at du som underviser gør det klart overfor grupperne, hvad deres rolle er og du har overvejelser omkring, hvordan grupperne fungerer bedst og er bedst afbalanceret. Det kan her være overvejelser om roller i gruppen og gruppens sammensætning.

Samtalen i klassen skal danne rum for dialog og diskussion. Derfor skal du som underviser, udover at være i vejlederens rolle undervejs i deres gruppearbejde, afslutte opgaven med en facilitering af elevernes præsentation samt en klasses Diskussion som afslutning.

Hvad gør eleverne?

Eleverne skal arbejde i grupper både når de analyserer og afprøver deres argumentationer. De skal undervejs gennem nogle steps i opgaven, hvor gruppearbejdet derfor er af forskellig karakter. Det er vigtigt i den sammenhæng at arbejde med elevernes forforståelser (forventningsafstemning), at bevidstgøre eleverne om de arbejdsprocesser, de skal igennem og at hjælpe dem på vej i forhold til de roller, de får og har i gruppearbejdet.

Eleverne arbejder i grupperne med Toulmins argumentationsmodel. De skal først læse fagteksten og arbejde med spørgsmål til teksten. Herefter skal de arbejde med

argumentation og bruge hjælperedskabet, som er anført i opgaven. Eleverne skal producere argumentation ud fra Toulmins model og skal herefter prøve at vende argumentationen på “hovedet”. Desuden skal de diskutere forskellige kommunikative situationer, når de arbejder med fagteksten og med de afsluttende spørgsmål.

Ansigtsløs kommunikation

Varighed:

1-2 lektioner

Nøgleord:

Scenarier, sprog, online kommunikation, konfliktoptrapning, etik og mobning

Opgaven behandler emner som online kommunikation. En opgave der arbejde med elevernes forståelse af mekanismerne bag konflikter og konfliktoptrapning herunder hvilken rolle sprogets og kommunikationens mange facetter har betydning for vores afkodninger af hinanden. Når kommunikationen så bliver ansigtsløs, bliver der et rum for misforståelser, fordrejninger og for at sproget kan blive hårdere end tilsigtet især, når vi er online og kommunikerer til en væg og ikke et ansigt. Opgaven behandler derudover betydningen af og mulige konsekvenser af ansigtsløs kommunikation, dvs. onlinetekster, som kan føre til misforståelser og i værste fald indgå som mobning. Her er det vigtigt, at eleverne får øje på det online skriftssprogs betydning for eskalering af mobning. Desuden, at likes og delinger ikke udgør neutrale størrelser og dermed kan forstærke mobning og misforståelser.

Ressourcer fra sitet

Opgaven kan med fordel knyttes sammen med:

- **Vally:** *Unfriender du mig?!* under temaet *Kommunikation og kildekritik*
- **Diskussion:** *Sneboldeffekten - Om når ting går viralt* under temaet *Sociale medier, sociale virkeligheder*
- **Opgave:** *Fanget i en boble - om bobledannelser på sociale medier* under temaet *Sociale medier, sociale virkeligheder*
- **Opgave:** *Når fjenden er ansigtsløs - om othering og hatespeech* under temaet *Utopi*

Forberedelse

Der findes forskellige videoer, man kan inddrage, som viser noget af det sprog, der findes i mobning. DR3 har lavet en god film om Internetmobning og både børns vilkår og Center for Rummelighed ("Vil du læse teksten op") har udarbejdet en række videoer. Nogle af disse videoer er barske, og det er derfor en god idé at vurdere indholdet i forhold til den klasse, man har.

Yderligere læsning

Digitaldannelse, Medierådet for børn og unge, Børns vilkår samt Center for Rummelighed m.m. har en del film, undervisning og gratis tilbud, der vil kunne fungere som yderligere supplement.

Tegn på læring

Der er forslag til læringsmål samt læseguide til opgaven, som eleverne kan benytte sig af i besvarelsen af opgaven. Nedenfor er der derfor forslag til *tegn på læring*:

- Eleven anvender begrebet ansigtsløs kommunikation korrekt
- Eleven demonstrerer, hvordan konflikter optrappes online ved at bruge konfliktrappen som analyseredskab

Hvad gør læreren?

Eleverne skal i denne opgave arbejde med begrebet “ansigtsløs” kommunikation dvs. den kommunikation, der finder sted online, hvor vi ikke står ansigt til ansigt med den vi kommunikerer med. Her vil det være en god idé, som underviser, at starte undervisningen med en gennemgang af konfliktrappen og derefter optræde i vejlederens rolle under gruppearbejdet. Ideen er, at eleverne skal blive bevidste om de faldgruber og mekanismer, der findes, når vi kommunikerer til en digital væg og ikke direkte til et menneske.

Eleverne skal primært arbejde i grupper eller to og to. Det er derfor vigtigt, at du som lærer gør det klart overfor grupperne, hvad deres rolle er og du har overvejelser omkring, hvordan grupperne fungerer bedst og er bedst afbalanceret. Det kan her være overvejelser om roller i gruppen og gruppens sammensætning.

Samtalen i klassen skal danne rum for dialog og diskussion. Derfor skal du som underviser, udover at være i vejlederens rolle undervejs i deres gruppearbejde, afslutte opgaven med en facilitering af elevernes præsentation samt en klasses Diskussion som afslutning.

Hvad gør eleverne?

Eleverne skal arbejde i grupper når de arbejder med konflikttrappen. De skal undervejs gennem nogle steps i opgaven, hvor gruppearbejdet derfor er af forskellig karakter. Det er vigtigt i den sammenhæng at arbejde med elevernes forforståelser (forventningsafstemning), at bevidstgøre eleverne om de arbejdsprocesser, de skal igennem og at hjælpe dem på vej i forhold til de roller, de får og har i gruppearbejdet.

Eleverne arbejder i grupperne konflikttrappen og produktion af statusopdateringer ud fra et opstillet scenarie. Det er vigtigt, at de kommer hele vejen rundt i opgaven, så de både oplever og reflekterer over, hvordan konflikter optrappes, og hvordan konflikter kan nedbrydes.

Fake news og misinformation

Varighed:

3-4 lektioner

Nøgleord:

genreforståelse, scenarier, kommunikation, budskaber

Opgaven handler om at komme bag om digitaliseringens uendelige mængder af informationer og viden og finde et navigationsværktøj for eleverne til at overskue og gennemskue, hvad der er op og ned blandt misinformation og "Fake news". Her er det vigtigt, at eleverne får øje på, hvordan fake news kan have et økonomisk og politisk

formål og det er vigtigt at eleverne anvender kildekritiske metoder til at komme bag om Fake News, både i forhold til intention, budskaber og troværdighed.

Ressourcer fra sitet

Til opgaven bruges **redskabet**:

- STEPPS
- STEPPS
- Appelformer
- Tjek på falske nyheder
- Video: Fake news - hvad er det?
- Video: Fake news - tjekliste

Forberedelse

Det vil være muligt både at finde artikler og videoer i den aktuelle dagspresse, der omhandler eller indeholder fake news, som kan tjene til eksempel for eleverne. Medbring gerne en af disse, hvis der eksempelvis bliver behov for at løse ekstraopgaven som er sidste step i denne opgave.

Didaktiske læremidler

Danske biblioteker har udviklet en guide til fake news og flere små film, til at træne børn og unge i, hvordan de spotter falske kilder på Facebook og nyhedssider. dr/skole har

udviklet læremidlet “i sandhedens tjeneste”, der går bag om nyheder og journalistik

<http://www.dr.dk/skole/dansk/udskoling/i-sandhedens-tjeneste>

Tegn på læring

Der er forslag til læringsmål samt læseguide til opgaven, som eleverne kan benytte sig af i besvarelsen af opgaven. Nedenfor er der derfor forslag til *tegn på læring*:

- Eleven anvender begrebet fake news korrekt
- Eleven demonstrerer viden om fake news ved at inddrage eksempler fra eget liv og i samfundsdebatten
- Eleven anvender kildekritiske metoder til at gennemskue Fake News
- Eleven udarbejder, opsætter og layouter fake news og præsenterer deres arbejde for klassen

Hvad gør læreren?

Eleverne skal i denne opgave arbejde med at analysere og producere fake news og misinformation. Her vil det være en god idé at starte undervisningen med en gennemgang af redskaberne til opgaven i plenum, evt. vise dem filmene omkring fake news som findes på sitet under temaet Kommunikation og kildekritik og derefter optræde i vejlederens rolle under gruppearbejdet. Ideen er, at eleverne skal få øje på, hvordan fake news opstår, er opbygget og hvilket formål de tjener.

Eleverne skal primært arbejde i grupper eller to og to. Det er derfor vigtigt, at du som lærer gør det klart overfor grupperne, hvad deres rolle er og du har overvejelser omkring, hvordan grupperne fungerer bedst og er bedst afbalanceret. Det kan her være

overvejelser om roller i gruppen og gruppens sammensætning. Desuden, at du sikrer, at kvaliteten og formålet med opgaven, som handler om at skabe en troværdig udseende falsk nyhed i indhold og layout, således at eleverne ikke kører ud af en tangent, hvor nyheden bliver for løs og for usandsynlig.

Samtalen i klassen skal danne rum for dialog og diskussion. Derfor skal du som underviser, udover at være i vejlederens rolle undervejs i deres gruppearbejde, afslutte opgaven med en facilitering af elevernes præsentation samt en klasses Diskussion som afslutning.

Hvad gør eleverne?

Eleverne skal arbejde i grupper både, når de analyserer og producerer og forbereder deres præsentationer. De skal undervejs gennem nogle steps i opgaven, hvor gruppearbejdet derfor er af forskellig karakter. Det er vigtigt i den sammenhæng at arbejde med elevernes forforståelser (forventningsafstemning), at bevidstgøre eleverne om de arbejdsprocesser, de skal igennem og at hjælpe dem på vej i forhold til de roller, de får og har i gruppearbejdet.

Eleverne arbejder i grupperne med at skabe falske nyheder ud fra temaer i den aktuelle samfundsdebat eller ud fra elevernes interesser. De skal først læse fagteksten og arbejde med spørgsmål til teksten. Herefter skal de selv skabe en falsk nyhed og bruge hjælperedskaberne undervejs, som er anført i opgaven. De skal desuden følge op på opgaven ved at præsentere og diskutere deres produkter på klassen.

Vally i dansk

Vally er en pige på 14 år. Hun har det med at dumme sig online. *Vally* er en fiktiv karakter, der går igen under alle 4 temaer. *Vally* er blevet til via inspiration fra diverse artikler og overskrifter fra aviser. Hun kan bruges som optakt til forløb, når I sammen med eleverne vil sætte spot på nogle af de fænomener, de sociale medier har afstedkommet.

Vally er tænkt som en gennemgående figur, som man vil kunne benytte i en mere fri struktur. Hun ville kunne fungere som inspirationskilde til opstart af forløb o.l., men hun vil også kunne fungere som oplæg til skriftlig fremstilling og elevpræsentation.

Dilemmaterning (storycube) i dansk

Terningen "Story Cube - dilemmaterning" indeholder en række primært etiske dilemmaer som kan diskuteres frit i klassen som en del af klassens samlede opstart eller opsamling eller blot som en del af gruppearbejdet. Terningen kan også fungere som en del af elevernes skriftlige fremstilling som en slags igangsætning. Det kan eventuelt stilladseres yderligere i forhold til at give eleverne bestemte roller og nedsætte et debatpanel (se nedenfor) eller arbejde med en slags matrix-gruppeinddeling, hvor de elever der har fået tildelt rollerne også klædes på af en gruppe.

Debatklubben præsenterer!

Eleverne er parate. En skarp studievært venter med spænding på at modtage sine gæster, et debatpanel på 6 tændte debattører! En politiker, en kendis, en journalist, en ekspert, et øjenvidne og politiet venter i kulissen. Lyset dæmpes og publikum sidder klar med deres like-fingre og pap-emojis! Jinglen går i gang, og der zoomes ind.